

УДК 005(591.3+936.3)(045)

ІННОВАЦІЙНИЙ ПРОЕКТ ЯК ПРІОРИТЕТНИЙ НАПРЯМ РОЗВИТКУ СУЧАСНОГО ПІДПРИЄМСТВА

Лозовський О.М., Іванцова І.В.

Вінницький торговельно-економічний інститут
Київського національного торговельно-економічного університету

У статті розглянуто теоретичні аспекти формування системи управління інноваційними проектами в сучасних умовах. Визначені основні фази життєвого циклу інноваційного проекту. Досліджено процес впровадження системи стратегічного управління інноваційною діяльністю господарюючих суб'єктів вітчизняних підприємств.

Ключові слова: проект, інноваційний проект, управління інноваційною діяльністю, процес здійснення інновацій, класифікація інноваційних проектів.

Постановка проблеми. Ефективний розвиток підприємства у ринковому середовищі можливий лише за умов постійного вдосконалення його діяльності, підтримання здобутих і формування нових конкурентних переваг. Визначення сфер і напрямів інноваційної діяльності, обґрунтування і вибір інноваційних проектів – у сучасних умовах має стати одним з пріоритетних напрямків розвитку кожного підприємства.

Аналіз досліджень і публікацій. Вивченням питання процесу управління інноваційними проектами займалися такі відомі вчені як: М.Ю. Агібалова, В.М. Бабаєв, А.В. Гриньов, В.Д. Данчук, В.Й. Жежуха, М.В. Жук, Ю.С. Лемешко, В.А. Месечка, А.В. Плоска, О.Ф. Присяжнюк, О.П. Савіцька, Т.Й. Товт, Р.А. Фатхутдинов та інші.

Метою даного дослідження є визначення основних аспектів процесу управління інноваційними проектами на підприємстві.

Основні результати дослідження. В загальному розумінні проект – це тимчасова діяльність, спеціально спланована для формування унікальних неповторних умов. Тобто послідовність взаємозалежних подій пов'язаних з впровадження інновацій для створення цінності, яка визначається гармонізованою вигодою для всіх зацікавлених сторін, завдяки унікальній властивості продукту проекту, що реалізується в рамках досягнення місії соціально-економічної системи та за умов невизначеності, встановлених обмежень щодо часу, ресурсів та наявних особливостей експлуатації продукту проекту.

Поняття «інноваційний проект» може розглядатись як [2, с. 103]:

– форма цільового управління інноваційною діяльністю – складна система взаємообумовлених і взаємопов'язаних за ресурсами, термінами і виконавцями заходів, спрямованих на досягнення конкретних цілей на пріоритетних напрямках розвитку науки і техніки;

– процес здійснення інновацій – це сукупність виконуваних у визначеній послідовності наукових, технологічних, виробничих, організаційних, фінансових і комерційних заходів, що приводять до інновацій.

Інноваційний проект – це поділ основних робіт проекту (визначених під час опису змісту)

на дрібніші, більш керовані з метою: удосконалення точності оцінок вартості, часу та ресурсів; визначення основи для контролю виконання; удосконалення розподілу відповідальності. В законі України «Про інноваційну діяльність» наводиться таке тлумачення, інноваційний проект – це комплект документів, що визначає процедуру і комплекс усіх необхідних заходів (зокрема інвестиційних) щодо створення і реалізації інноваційного продукту і (або) інноваційної продукції. До основних елементів інноваційного проекту відносяться:

– однозначно сформульовані цілі і завдання, що відображають основне призначення проекту;

– комплекс проектних заходів щодо вирішення інноваційної проблеми і реалізації поставлених цілей;

– організація виконання проектних заходів, тобто ув'язування їх з ресурсами і виконавцями для досягнення цілей проекту в обмежений період часу й у рамках заданої вартості і якості;

– основні показники проекту, у тому числі показники, що характеризують його ефективність.

Інноваційні проекти можуть формуватися як у складі науково-технічних програм, реалізуючи завдання окремих напрямків програми, так і самостійно, вирішуючи конкретну проблему на пріоритетних напрямках розвитку науки і техніки [22].

Для створення нового проекту на підприємстві необхідно визначити напрямок роботи, враховуючи специфіку та особливості діяльності підприємства. При формуванні ідеї інноваційного проекту слід спочатку детально описати такі основні складові проекту, як вид інновації, відношенням до вже наявних систем, масштаб та терміном реалізації табл. 1.

При виборі проекту відповідно до даної класифікації слід враховувати, як власні ресурси підприємства так і можливість отримати додаткові, для успішної реалізації інноваційного проекту. Для реалізації проекту також можна використовувати залучені кошти, як у вигляді інвестицій так і у вигляді кредитів, за таких умов необхідно ретельно дослідити прибутковість даного проекту, чи покриє вона розмір залучених коштів, сприяє досягненню мети функціонування підприємства.

Будь-який проект у процесі власної реалізації проходить різні стадії, які в сукупності

Класифікація інноваційних проектів [3, с. 62]

Класифікаційна ознака	Види
За рівнем рішення	Державні; регіональні; підприємства, що приймаються на рівні організації
За типом інновації	Новий товар; нова послуга; новий метод виробництва; новий метод управління; новий ринок; нове джерело сировини.
Відношення до наявних систем	Підривний інноваційний проект, що пропонує абсолютно нову систему, передбачає відмову від існуючих моделей, має на меті завоювання існуючих або абсолютно нових ринків; підтримуючий інноваційний проект, метою якого є удосконалення існуючих систем, підвищення їх якості.
За масштабом	Малий проект; середній проект; мегапроект.
За термінами реалізації	Короткострокові (швидкісні) (до 1 року); середньострокові (від 1 року до 5 років); довгострокові (понад 5 років).
За ступенем завершеності	Закінчені; проміжні.
За призначенням	Власні потреби підприємства, сумісне використання в цілях кооперації, продаж на ринку.
Відповідно до форми реалізації	Замовлення, вільний ринок, через посередника, франчайзинг.

ті отримали назву життєвого циклу проекту. Для реалізації різних функцій управління проектом необхідні дії, які в подальшому матимуть назву процеси управління проектами. Фази життєвого циклу інвестиційного проекту можуть бути розширені так і об'єднані в залежності від обраної методики класифікації. Ми розділяємо точку зору тих науковців які дотримуються 4-х ступеневої моделі: О.О. Міцурі та О.М. Олефіренка (рис. 1).

Формально фази проекту включають стадії. В свою чергу проект складається з етапів, а етапи включають певні види робіт.

Початкова фаза або концепція – це безпосередньо сам процес створення концепції проекту, який включає збір початкових даних, аналіз теперішнього стану та проведення попередніх досліджень. До цієї фази включають визначення: цілі, завдань, результатів, основних вимог до проекту. А також характеристику обмежень, критерії оцінки ефективності, рівень ризику, оточення проекту, потенційних учасників, необхідний час на реалізацію, ресурси, кошти та ін. При формуванні концепції інноваційного проекту доцільним є проведення порівняльного аналізу альтернативних варіантів створення проекту та врахування пропозицій, щодо вдосконалення обраного напрямку робіт. В кінці цієї стадії слід провести випробування або експертизу наявної ідеї, затвердити кон-

цепцію і отримати схвалення та дозвіл на наступну фазу створення проекту.

Фаза розробки включає підготовку основних компонентів проекту і приготування його до реалізації, а також процес пошуку рішень з досягнення кінцевої мети проекту і формування взаємопов'язаного за часом, ресурсами і виконавцями комплексу завдань і заходів реалізації мети проекту. Наступні складові елементи даного етапу включають: [1, с. 101]:

- порівняльний аналіз різних варіантів досягнення цілей проекту;
- конкурсний добір потенційних виконавців проекту;
- установа ділових контактів, установа вимог замовника і власника проекту, ключових учасників;
- розвиток концепції та основний зміст проекту: кінцеві результати, стандарти якості, структура проекту, основні роботи, необхідні ресурси, структурне планування, у т. ч. декомпозиція проекту, календарні плани, збільшені графіки, кошторис і бюджет проекту, потреба в ресурсах, розподіл позовів;
- план реалізації інноваційного проекту;
- організація проведення торгів, укладання субконтрактів;
- організація виконання базових проектів і дослідно-конструкторських робіт за проектом, подання проекту, отримання ухвали на продовження робіт.

Ще однією важливою фазою є реалізація проекту, під час якої відбувається введення в дію окремих елементів проекту та початок окупності вкладених інвестицій. На цій стадії відбувається процес виконання основних робіт з досягнення основних цілей проекту. Дана стадія являється найбільш ризиковою. На цій стадії, як правило, проводиться коригування проектної документації, тривалість її залежить від складності проекту та умов його реалізації. Основними завданнями при реалізації проекту, повинні бути такі складові:

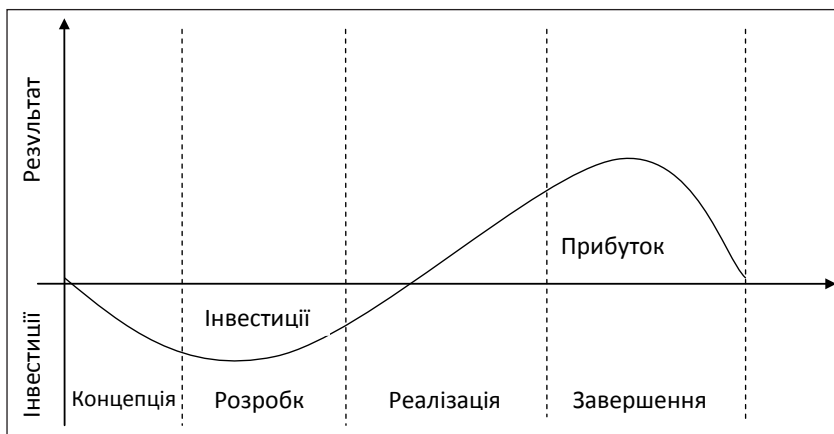

Рис. 1. Фази життєвого циклу інноваційного проекту [3, с. 56]

- організація проведення торгів і укладання контрактів;
 - уведення в дію системи управління проектом;
 - організація виконання робіт;
 - уведення в дію засобів і способів комунікації учасників проекту;
 - уведення в дію системи мотивації і стимулювання команди проекту;
 - детальне проектування і технічна специфікація;
 - оперативне планування робіт;
 - установлення системи інформаційного контролю за ходом робіт;
 - організація і управління матеріально-технічним забезпеченням робіт;
 - виконання робіт, передбачених проектом, у т. ч. виконання будівельно-монтажних і пусконаладжувальних робіт;
 - керівництво, координація робіт, узгодження темпів, моніторинг прогресу, прогноз стану, оперативний контроль, регулювання основних показників проекту;
 - розв'язання проблем, що виникли, і задач.
- Останньою виступає фаза завершення проекту – у якій досягаються кінцеві цілі проекту, підбиття підсумків вирішення конфліктів і закриття проекту. До основного варто віднести [5, с. 8]:
- планування процесу завершення;
 - експлуатаційне випробування продукту;
 - підготовка кадрів для експлуатації відповідного об'єкта;
 - підготовка документації;
 - здавання об'єкта замовнику;
 - уведення в експлуатацію;
 - оцінка результатів проекту і підведення підсумків;
 - підготовка підсумкових документів;
 - закриття робіт і проектів;
 - вирішення конфліктних ситуацій;
 - реалізація ресурсів, що залишилися;
 - накопичення фактичних і дослідних даних для подальших проектів;
 - розформування команди проекту.

Розглядаючи інноваційний проект за елементами організації, можна виділити в ньому дві частини: органи управління формуванням і реалізацією проекту й учасники інноваційного проекту [6, с. 52].

Вибір методу планування і контролю особливо важливий при колективних дослідницьких проектах. Тільки склавши план, чітко розподіливши між учасниками проекту роботи та витрати часу на кожну частину роботи і на весь обсяг робіт, проекту можна забезпечити успішне виконання.

Головне в плануванні робіт з інноваційного проекту – безперервне підтримання стратегії проекту з урахуванням змін, що відбуваються на шляху до досягнення цілей. У проекті планується предметна область (результати проекту, їх характеристики і комплекс робіт), вартість, час виконання всього проекту та його окремих етапів, якість, витрати, ризики, обсяг поставок [3, с. 74].

Для реалізації інноваційних проектів необхідні фахівці, що займаються різними організаційно-економічними аспектами нововведень – інноваційні менеджери. Інноваційні менеджери

повинні мати науково-технічний та економіко-психологічний потенціал, інженерно-економічні знання, якості традиційного менеджера і вченого-дослідника, бути кваліфікованими економістами, здатними оцінити ефективність нововведень.

Одним із найважливіших аспектів розробки інноваційного проекту є визначення обсягу коштів для його реалізації і оптимізація джерел і термінів їх надходження, від чого значною мірою залежить швидкість виведення нового товару на ринок, а отже – його комерційний успіх. Однак не кожна підприємницька структура має достатньо власних коштів для цього, що зумовлює пошук інших джерел надходження інвестицій – довготермінових вкладень капіталу з метою отримання прибутку.

Джерелами інвестування інноваційних проектів можуть бути [4, с. 230]:

- власні фінансові кошти організації та її внутрішньогосподарські резерви;
- позикові фінансові кошти;
- залучені фінансові кошти від продажу акцій або одержані у вигляді пайових та інших внесків членів трудових колективів, громадян, юридичних осіб;
- кошти, що перебувають у централізованому володінні об'єднань підприємств;
- кошти позабюджетних фондів;
- кошти Державного бюджету; кошти іноземних інвесторів.

Проекти, пов'язані з просуванням готового інноваційного продукту, – найбільш привабливі для інвестицій. Більш ризикованими проектами є проекти, орієнтовані на просування нової технології. Для таких проектів складніше розробити маркетингову концепцію. Найбільші проблеми з фінансуванням виникають за проектами з незавершеною стадією НДР і незавершеною стадією пошукових досліджень. При проведенні пошукових досліджень можливі негативні результати, що може бути наслідком неправильного напрямку досліджень, помилкової постановки завдання, помилок у розрахунках, а також ситуація, коли дослідження не завершено у встановлені терміни. Ризик інноваційних проектів враховує імовірнісний характер очікуваного результату в умовах невизначеності.

Оцінка ризику є частиною будь-яких підприємницьких рішень, у тому числі і пов'язаних з інноваційними проектами. Інноваційні проекти залежать від капіталовкладень в окремі галузі, підприємства, виробництва.

Управління ризиками інноваційних проектів припускає рішення наступних завдань: виявлення ризиків; оцінку ризиків (частоту виникнення, масштаби і наслідки ризиків); вплив на потенційні ризики; контроль ризиків [2, с. 100].

Висновки та пропозиції. Таким чином, для управління інноваційним проектом необхідно приймати відповідні управлінські рішення пов'язані з визначенням цілей, організаційної структури, плануванням заходів і контролем за ходом їх виконання, направлених на реалізацію інноваційної ідеї. Основою управління інноваційними проектами мають бути передові науково-технічні досягнення та досвід реалізації аналогічних чи подібних проектів в тій чи іншій сфері господарювання.

Список літератури:

1. Бабчинська О.І. Характеристика основних особливостей впровадження інноваційних проектів на вітчизняних підприємствах / О.І. Бабчинська, О.О. Кашина // Вісник ХНУ, 2014. – № 2. – Т. 1. – С. 99–102.
2. Василевська А. Управління проектами підприємства із використанням інформаційних технологій / А. Василевська // Вісник КНТЕУ. – № 1, 2015. – С. 99–105.
3. Гриньов А.В. Управління інноваційним розвитком підприємств у глобальному середовищі : монографія / А.В. Гриньов, Т.В. Деділова. – Х.: Вид-во ХНАДУ, 2008. – 148 с.
4. Жежуха В.Й. Стимулювання інноваційної діяльності: європейський досвід / В.Й. Жежуха // Логістика. – Л.: Вид-во Нац. ун-ту «Львів. політехніка», 2014. – С. 229–236.
5. Кудей О.С. Інноваційний розвиток підприємства: принципи оцінювання і регулювання / О.С. Кудей // Управління розвитком. – 2012. – № 15. – С. 9–10.
6. Лозовський О.М. Особливості використання системного підходу в управлінні проектами на підприємстві / О.М. Лозовський, О.О. Кашина // Вісник ХНУ, 2014. – № 3. – Т. 2. – С. 51–54.

Лозовский А.Н., Иванцова И.В.

Винницкий торгово-экономический институт

Киевского национального торгово-экономического университета

ИННОВАЦИОННЫЙ ПРОЕКТ КАК ПРИОРИТЕТНЫЕ НАПРАВЛЕНИЯ РАЗВИТИЯ СОВРЕМЕННОГО ПРЕДПРИЯТИЯ

Аннотация

В статье рассмотрены теоретические аспекты формирования системы управления инновационными проектами в современных условиях. Определены основные фазы жизненного цикла инновационного проекта. Исследован процесс внедрения системы стратегического управления инновационной деятельностью хозяйствующих субъектов отечественных компаний.

Ключевые слова: проект, инновационный проект, управление инновационной деятельностью, процесс осуществления инноваций, классификация инновационных проектов.

Lozovsky A.N., Ivantsova I.V.

Vinnitsia Institute of Trade and Economics of

Kyiv National University of Trade and Economics

INNOVATION PROJECT AS PRIORITY DIRECTIONS OF DEVELOPMENT OF A MODERN ENTERPRISE

Summary

In the article theoretical aspects of formation of a control system of innovative projects in modern conditions are considered. The main phases of the life cycle of the innovation project are determined. The process of introduction of a strategic management system for innovative activities of economic entities of domestic companies was studied.

Keywords: project, innovative project, innovation management, innovation implementation process, classification of innovative projects.